

ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відповідальність за порушення екологічного законодавства – це різновид юридичної відповідальності, яка полягає в покладенні на винну особу специфічного обов'язку зазнавати відповідних обмежень особистого чи майнового характеру за вчинене правопорушення відповідно до санкції порушеної норми права. Так, згідно з Конституцією України (ст. 66) кожен зобов'язаний не завдавати шкоди природі [1]. Невиконання цього конституційного обов'язку тягне за собою для винної особи несприятливі наслідки виховного характеру.

Крім того, у ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» наведено найбільш загальний перелік таких діянь [2]. Наприклад, можна виділити такі : порушення у сфері реалізації екологічних прав та свобод громадян; порушення норм екологічної безпеки та невжиття заходів щодо попередження негативного впливу на довкілля; порушення порядку здійснення природокористування; порушення у сфері екологічного управління; порушення у сфері здійснення окремих видів діяльності, що впливає на довкілля; порушення законодавства про особливо цінні території та об'єкти; тощо.

Крім того екологічні правопорушення мають різну природу, різний ступінь суспільної шкідливості (небезпеки). Залежно від того, у якій сфері вчинене екологічне правопорушення, можна говорити про земельні, лісові, гірські, атмосферно-повітряні та інші екологічні правопорушення.

Щодо відповідальності за екологічні правопорушення, необхідним буде виділити 4 види: дисциплінарна, цивільна, адміністративна та кримінальна.

Почнемо з дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення, що регламентується ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» і Кодексом Законів про працю України [3], згідно з яким існує 2 види дисциплінарних санкцій за правопорушення, а саме догана і звільнення.

Вона виражається у накладанні на винного працівника роботодавцем дисциплінарного стягнення за невиконання чи неналежне виконання ним своїх обов'язків у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища або за інші порушення вимог екологічного законодавства.

Законодавство не встановлює конкретного переліку дисциплінарних проступків у галузі охорони довкілля, за які настає відповідальність, як це

має місце стосовно адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Певні особливості належать цивільно-правовій відповідальності, сутність якої полягає в покладенні на правопорушника обов'язку відшкодувати майнову або моральну шкоду, заподіяну внаслідок порушення норм екологічного законодавства. Головною її функцією є компенсаційно-відновлювальна. Основною метою відповідальності за заподіяну шкоду є забезпечення найбільш повного поновлення (компенсація) цих прав за рахунок особи, що спричинила шкоду, або інших осіб, на яких згідно із законодавством покладений обов'язок відшкодування шкоди. Необхідною умовою виникнення зобов'язань щодо відшкодування заподіяної шкоди є наявність самої шкоди.

Наступним видом відповідальності є адміністративна. Її сутність полягає у застосуванні до порушників екологічного законодавства адміністративно-правових санкцій (стягнень). Перелік екологічних правопорушень, за які настає адміністративна відповідальність, закріплений у главі 7 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури» та деяких інших статтях КпАП України [4]. Загалом, передбачено такі види адміністративних стягнень як конфіскація; штраф; позбавлення спеціального права, наданого громадянину; тощо.

Останнім видом відповідальності за екологічні правопорушення є кримінальна, правові засади якої передбачені КК України [5]. Вона настає за вчинення екологічного злочину. Під ним розуміється суспільно небезпечне винне діяння (дія чи бездіяльність), що посягає на екологічний правопорядок.

У КК України екологічні злочини виділені в окремий розділ – «Злочини проти довкілля», який містить 21 склад. За критерієм об'єкта захисту склади екологічних злочинів поділяють на: злочини, спрямовані на порушення екологічних правил діяльності (наприклад, статті 236, 237, 238, 253); злочини, що посягають на окремі природні ресурси (наприклад, статті 239-244, 254); злочини, що посягають на об'єкти флори і фауни як складову навколишнього природного середовища та інші.

Підводячи підсумок можна сказати, що усі види екологічної відповідальності, починаючи за найменш суворої – дисциплінарної й закінчуючи найсуворішою – кримінальною, знаходять своє відображення в сучасному законодавстві. Відповідальність в екологічному праві є важливим складовим елементом правового забезпечення раціонального природокористування, відновлення екологічних об'єктів і охорони довкілля.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року //Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.

3. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради. 1971. № 50. Ст. 375.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

5. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чумаченко І.Є.